

Des del periodisme feminista, per una informació plural

ISABEL MUNTANÉ MÀSTER GÈNERE I COMUNICACIÓ
DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

La llibertat d'expressió és un dret fonamental de la democràcia. I aquest dret, juntament amb el dret a la llibertat d'informació, són fonamentals per a l'exercici de la professió periodística. Si com a periodistes feministes no podem exercir la nostra professió en llibertat i no podem expressar la nostra opinió sense rebre amenaces o sentir rebuig professional i personal, el dret a la informació queda retallat. I, en conseqüència, la ciutadania no rep la pluralitat informativa que permetria construir una societat més justa i igualitària.

La companya Neus Moreno ho deixava clar: «Fa anys parlàvem del dret a poder decidir sobre els nostres cossos, la nostra sexualitat o la nostra vida, i ara hem fet un salt molt important per saber com podem expressar la nostra llibertat individual i col·lectiva, fins i tot transgredint les normes culturals predominants».

Sabem, perquè ho vivim cada dia, que, quan treballem el periodisme des del feminisme, quan responem les informacions, les opinions o les declaracions masculistes que ens arriben a través dels mitjans de comunicació o senzillament expressem la nostra opinió, ens posem en risc, perquè no acatem els mandats de gènere imposats per la societat heteropatriarcal.

En la conferència «*Vinga, calla, estimada*», la historiadora britànica Mary Beard deia que aquesta violència contra la llibertat d'expressió de les dones no és nova. L'*Odissea* va ser el primer manifest de dominació masculina contra aquesta llibertat, quan Telèmac deia a la seva mare: «Mare, torna a la teva habitació, a les teves feines amb el teler i el fus. El discurs serà un assumpte d'homes». I ara mateix no cal que a les dones ens tallin la llengua com a la princesa atenenca Filomela, perquè les dones encara continuem pagant un preu molt alt per pujar al faristol: el preu del descrèdit professional, les amenaces, els insults i les coaccions. Ens posem en risc professional, verbal, psicològic i físic. Tot i que aquesta situació no és nova, ara les xarxes permeten impunitat total a tots aquells que veuen el feminisme com a una amenaça i que han convertit en un esport l'emissió d'amenaces i coaccions contra les dones i, de forma especial, contra les dones peri-

odistes. Les xifres ho demostren, segons l'organització *Treballant per frenar l'abús online*, el 72,5% de les persones que han patit un atac per la xarxa són dones.

Si bé és cert que aquests atacs i aquesta persecució ens permeten pensar que estem construint un bon discurs, ens hem d'organitzar des de la col·lectivitat per a evitar que ens facin callar, que ens tallin la llengua. Hem de dissenyar espais i accions per a abandonar la individualitat des d'on massa sovint ens enfrontem a aquestes situacions que només pretenen fer tornar les dones 2.000 anys endarrere i que continuem pensant que el discurs és cosa d'homes.

Tenim al davant diferents fronts que caldrà treballar de forma coordinada i interrelacionada. Apostar per un nou periodisme que desmunti els discursos de gènere heteropatriarcal i construeixi una informació no sexista és un primer pas per a generar pensament crític, perquè sabem del cert que el coneixement objectiu no existeix. No hi ha cap producció periodística neutral i, per això, admetem i assumim que el nostre periodisme parteix de la nostra manera de veure, pensar, entendre, viure i interpretar el món. I, si el defensem, és perquè estem convençudes que és una manera més igualitària i menys discriminatòria que aquella que s'erigeix com a objectiva i que el que fa és transmetre l'estructura social creada des del poder i per al poder. És un periodisme que aposta per la diversitat i que, per tant, mostra la riquesa de perspectives que ens fan més plurals, tolerants i compromeses.

En aquest treball de difusió d'un nou periodisme, hem d'enllaçar la teoria i la pràctica amb l'activisme feminista, perquè la teoria i l'acadèmia mai no han estat del tot diferenciades del feminisme com a moviment social. Prenent la idea de Judit Butler, l'ensenyament acadèmic no tindria contingut si no hi hagués moviment, i el moviment, en les seves diverses direccions i formes, ha d'estar sempre involucrat en l'ensenyament de l'acadèmia i en la transmissió de la teoria.

Treballar per a la construcció de nous discursos passa per treballar totes les violències masclistes que es transmeten de forma explícita i implícita. Els mitjans de comunicació són extraordinaris aliats de la violència simbòlica que, com assegurava Pierre Bourdieu, no és un altre tipus de violència com la física, psicològica o econòmica, sinó un continu d'actituds, gestos i patrons de conducta i creences. Conceptualitzar-la permet comprendre l'existència de l'opressió i la subordinació, tant de gènere, com de classe o raça. Els continguts de les notícies, programes de ficció o d'entreteniment són còmplices necessaris d'aquestes violències -també les violències que rebem a través de les

xarxes- quan, sense mirada crítica, donen valor a formes de comportament desitjades des del poder i condemnen les que aquest rebutja. És a dir, converteixen en natural el que és un exercici de desigualtat social des del moment que reproduïxen allò que la societat espera de les dones i dels homes.

Per tot això, hem d'articular nous mecanismes, hem de buscar les fórmules, hem de crear una xarxa, des de l'acadèmia i des de l'activisme, per a lluitar de forma col·lectiva per aquest nou periodisme i contra els atacs a la llibertat d'expressió. No podem exposar-nos a tant risc de forma individual. Hem de començar a definir una estratègia col·lectiva, posar a la pràctica la sororitat que tant s'ha demostrat que funciona. Som conscients que els lligams que crea la comunitat ens fan més fortes i, per això, cal crear una xarxa des de la qual sentir-nos còmodes per a exercir lliurament i amb seguretat una llibertat d'expressió que és una de les màximes del periodisme en democràcia.

Cal que siguem capaces de reeducar les redaccions i, encara que de vegades ens costi, ho hem de fer amb paciència i amb pedagogia. Perquè l'objectiu no és anar en contra de ningú, és crear aliances perquè la meta ens beneficiarà a totes. No hem de demostrar que som més bones, hem de demostrar que hi ha una altra manera de fer informació i que fer-la des del feminisme és aportar riquesa, és aportar pluralitat, és aportar diversitat i, sobretot, és de justícia no discriminar la meitat de la població.

La instrumentalització dels mitjans de comunicació en la lluita contra el femicidi

MARIANA GUTIÉRREZ ALDRETEC DOCTORANDA
EN MITJANS, COMUNICACIÓ I CULTURA. UAB

La violència contra les dones per raó de gènere inclou lesions físiques, dany mental, sexual, amenaces, coacció, privació de la llibertat i el femicidi, que és l'extrem d'aquesta violència que acaba amb la vida de la dona.